

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

6 Vtrùm bona, & debita incerta, id est, quorum ignotus est dominus vel creditor, sint pauperibus restituenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

28 Resp. Non tenebor; si videlicet ex illa redditione incurri damnum, non valens recuperare pretium à Petro, quod tamen potuissim recuperare, si rem illam mihi à Paulo redditam, ei restituissim. Si enim Paulus volebat à me pretium recuperare, debebat mihi rem illam restituere, vt ego me indemnem seruarem: iuxta ea quæ diximus dub. 3. Quod si illa accelerata restitutio non sit causa, cur ego nequeam pretium à me datum Petro, redipisci, tenebor pretium, quod accepi à Paulo, eidem refundere; quia vendendo ipsi rem alienam, ei causam damni dedi, & ipse sua restitutione mihi vicissim damnum non intulit; sicut fecit, quando poteram me indemnem præstare.

Dices Secundò, Quid si domino comparente, Paulus, qui rem habet, non inueniatur?

29 Resp. Tunc ad nihil teneor, nisi ex venditione factus sim ditior: quia neque ratione rei acceptæ, cum illam non habeam, & ex ea factus non sim ditior: neque etiam ratione iniusti damni; quia bona fide vendidi, Paulo etiam non teneor, quia nullum damnum ex rei emptione, quam à me habet, incurrit; cum bona fide illam retineat.

Dices Tertio, Quid si mihi innotescat post venditionem, fuisse alienam, teneborne monere dominum, vel indicare Paulo, esse alienam?

30 Resp. Non teneberis, si inde tibi damnum impenderet; vt si non posses recuperare pretium, quod bona fide dedisti. Ratio est; quia cum rem alienam non habeas, nec alicui sis causa damni iniusta, non teneris cum magno tuo damno curare, vt dominus rem suam redipiscatur: si tamen absque tuo damno possis, teneris ex charitate.

DYBITATIO VI.

Vtrum bona & debita incerta, (id est, quorum ignotus est dominus vel creditor) sint pauperibus restituenda.

31 **S**uppono Primò, bona non censeri incerta, nisi post eam inquisitionem, quæ iudicio prudentis pro rei qualitate videatur sufficiens; maior enim diligentia, & in pluribus locis & longiori tempore adhibenda, quando res est magni pretij, quam dum parui. Quod si quis ante debitam diligentiam præstitam, talia conuertat in pia opera; postea domino comparente, tenebitur ei ad integram restitutionem, vt communiter docent DD.

32 **S**uppono Secundò, non censeri incerta, quando constat ea deberi certè alicui communitati, vel toti, vel maiori eius parti. etsi enim in particulari non constet, quid cui debeatur; tamen constat hæc esse illius communitatis, ita vt ipsa tota, vel maior eius pars ius in illa habeat, & singuli vel plerique censentur habere aliquid in illo cumulo: vt quando exercitus expilat iniuste pagum vel oppidum; tunc enim restitutio facienda communitati, opera Magistratus, Episcopi vel Parochi, vt hi distribuant ius, qui in eo hominū cœtu maius damnum accepisse iudicabuntur. Nec potest fieri in pauperes, aut in alia pia opera; quia hæc bona non censentur esse incerta. Item quando pauciores quidè ex illo conuentu damno affecti sunt, tamen per aliquam industriam cognosci potest qui sint; videlicet opera Parochi vel Magistratus euocatis generatim vt compareant qui spoliati fuerunt; & examinatis vbi, quando, quibus & qualibus rebus spoliati, &c. quod

faciendum est in rebus magni momèti, non tamen id necessarium in paruis, vt cum quis minutis venditionibus fraudauit. Quando tali industria sciri nequit quibus debeantur, conferenda sunt in pauperes, siue illius loci, siue alterius. His positis,

Resp. & Djco Primò, Bona incerta (id est habentia dominum ignotum) & incerta debita, siue ex contractu, siue ex delicto, restituenda sunt in pauperes, saltem iure positiuo vel consuetudine. Est communis DD. sententia, præterquam de bonis inuentis. Vide Couarruuiam ad reg. Peccatum, p. 3. §. 1. n. 3. Ioan. Med. C. de restit. q. 3. causa 10. Nauarr. c. 17. n. 92. & 93. & alios.

De incertis ex delicto debitis probatur ex cap.

Cum tu, de vsuris. vbi Alexander III. iubet, vt ea, quæ vsuris inique acquisita sunt, si non supersunt illi quibus debentur, aut eorum heredes, dentur pauperibus: & vsurarij, eorumq; heredes Ecclesiasticis panis ad hoc cogantur. quod DD. communiter extendit ad incerta ex aliis delictis debita, (vt ex furto, rapina, damno dato, & iniquis contractibus) idque merito, quia eadem vel etiam maior est in his ratio: ne videlicet hominibus iniquis integrum sit, ex iniquitate & iniurijs ditescere. Nomine autem pauperum intelliguntur non solum mendici, sed etiam quibus necessaria ad decentem statum desunt, & etiam quauis opera pia; vt inter ceteros docet Nauarrus c. 17. num. 93.

De debitis ex contractu, v. g. ex deposito, commodato, mutuo, venditione, &c. probatur; quia etsi de his non extet Canon, tamen vbiq; est consuetudo piorum, vt hæc in pias causas expendantur, quando dominus inueniri nequit, vt anima eius proficit.

Sed difficultas est, Vtrum etiam iure naturæ pauperibus pitte operibus hæc sint eroganda. Ferè omnes DD. ita sentire videntur: id enim se- qui videtur ex ratione, qua vtuntur. aiunt enim hæc in pauperes esse restituenda, quia debitor iure naturæ tenetur hæc restituere eo modo, quo potest; nempe vt vel ipsæ res, vel utilitas ex illis ad dominum perueniat: atqui hoc fiet si dentur pauperibus ad salutem domini viui vel mortui: ergo iure naturæ hæc in pauperes danda.

Verùm hæc ratio, etsi rectè probet, iuri naturali, supposita fide, consentaneum esse vt sic erogentur; non tamen probat, id lege iustitiæ esse debitum. Primò, Quia fieri potest vt dominus in hæretico vel alio peccato mortifero obierit: quo euentu nihil potest ei prodesse. Secundò, Quia in quibusdam locis fiscus Principis occupat bona eorum, qui intestati moriuntur, & nullum heredem intra decimum gradum relinquunt. Item animalia incertorum dominorum oberrantia, si domini post diligentem inquisitionem inuenti non fuerint, applicantur in Hispania quibusdam Magnatibus. Idem fit de ceteris inuentis in Gallia, teste Couarruuiam supra n. 5. quæ omnia iniquissima essent, si iure naturæ pauperibus deberentur. Quod si hæc illis non debentur, cur debeantur alia, cum omnia æquè sint dominorum incertorum? nec minus hæc quam illa in dominorum utilitatem sint expendenda? Tertio, Quia fieri potest compositio cum Pontifice super incertis, etiam iniuste acquisitis, vt ea liceat retinere: quod signum est, non esse iure naturæ pauperibus debita. Quarto, Lex restitutionis est lex naturæ; atqui ratio naturalis non dicit hæc bona pauperibus esse

33 incerta in pauperes conferenda.

34 Pauperes qui.

35 Quo iure pauperibus.

36 Non teneri iure naturali.

esse debita: alioquin etiam apud Ethnicos id dicitur; quod constat non esse verum. Quinto, Omnis restitutio Iure naturali debita, debetur certa personae vel certae communitati; sicut etiam omne damnum & omnis iniuria fit certae personae vel communitati: sed haec incerta non debentur certae personae vel communitati: ergo non debentur Iure naturali. Iure tamen positio vel arbitrio humano, potest aliquid deberi incertum; ut si tradam tibi aliquid distribuendum in pauperes vel alias pias causas, in quas volueris, ex iustitia teneris; & nisi distribuas, iniuriam facis tum mihi, cuius rem retines; tum pauperibus in confuso.

38 Ex his satis patet, haec Iure naturali pauperibus vel piis causis non deberi. Vnde cessante lege positiva, vel consuetudine vim legis habente, bona incerta non necessario sunt in pauperes eroganda. Itaque cum solum lex inueniatur de iis quae ex delicto debentur, nempe de usuris, putat Petrus Navarra lib. 4. c. 2. n. 47. ea quae ex contractu debentur, posse tamquam adespota, post diligentem inquisitionem retineri: quae sententia non est improbabilis, praesertim cum non constet consuetudinem esse in contrarium. Contrarium tamen in praxi, tamquam magis pium, & communi Doctorum sententiae conformius, ordinari iudico sequendum.

Incerta ex contractu debita, quasi adespota.

39 Ad rationem pro contraria sententia allatam, Resp. Teneri quidem debitorem Iure naturae restituere rem eo modo, quo ipsa, vel utilitas temporalis ex ea, seu pretium ad dominum peruenire queat: non tamen Iure naturae tenetur curare, ut si utilitas temporalis ad eum peruenire nequeat, proveniat illi utilitas spiritalis; quia lege Iustitiae non tenetur damna temporalia compensare bonis spiritalibus, ut supra ostensum est. Fa-teor tamen valde esse aequitati consentaneum, ut ita fiat, maxime quod haec etiam videatur esse tacita dominorum voluntas.

40 Petes, Quo Iure potest Pontifex de bonis incertis disponere? Resp. Primò, Quia est supremus Princeps in spiritalibus; cuius est de temporalibus suorum subditorum disponere, prout expedit ad bonum spirituale, quod maxime locum habet, quando ipsi domini de illis disponere nequeunt. Itaque potest haec in pias causas ad salutem dominorum incertorum destinare. Secundò, Quia potest debitores talium bonorum in poenam iniustitiae vel etiam in fauorem pauperum reddere incapaces, ne possint illorum dominium acquirere. Tertio, Quia talia bona ex tacita dominorum voluntate videntur in causas pias eroganda. Vnde cum Pontifex sit communis parens pauperum & causarum piarum, maxime ad ipsum pertinet sua lege curare, ut ita fiat. Hinc patet, potuisse Pontificem dispositionem talium bonorum Principibus saecularibus subtrahere, & sibi reservare, sua lege statuendo, ut in causas pias conferantur: quod nisi fecisset, possent Principes de his, sicut de thesauris, & aliis bonis domino carentibus, statuere. Ratio est, quia bona haec incertorum dominorum, post diligentem inquisitionem censentur tamquam adespota; (id est, quae domino carent) quia non magis illis prodesse possunt, quam si illorum non essent, & omnino domino carerent. Vnde si leges de his disponant, nulla fit dominis iniuria.

Ius Pontificis.

Dico Secundò, Si is qui haec bona habet, verè pauper est, poterit ea tamquam unus è numero pauperum sibi retinere. Ita docet Scotus d. 15. q. 3. Caiet. q. 62. art. 5. & alij. Ratio est, quia non debet esse peioris conditionis, quam alij pauperes, praesertim si non intercessit ipsius culpa in re illa acquirenda, vel debito contrahendo. Quod si culpa intercessit, meretur quidem ea re privari; tamen paupertas est sufficiens ratio, cur possit illi per confessarium, vel etiam propria sua auctoritate applicari. non enim est necesse, ut detur pauperiori vel sanctiori; (quamvis id expediat) sed factis est, ut detur pauperi, nomine pauperatis. Vbi autem illi res hoc modo applicata fuerit, non tenebitur postea copiosior effectus, aliis pauperibus restituere; quia sibi eam causa paupertatis vindicando, bene eam distribuit; iuxta generalem intentionem eius, cuius est de bonorum incertorum distributione statuere, scilicet Pontificis, & domini incerti.

41 *Si possessor sit pauper.*

Petes, Quid si dominus postea comparuerit? Resp. Primò, Si aliis pauperibus post debitam diligentiam distribuisti, ad nihil amplius teneris, neque enim ratione rei, ut quae in tua potestate non sit amplius; neque ratione iniusta acceptio-nis, quia etiam si iniuste acceperis, tamen haec culpa iam est absterfa per restitutionem factam iis, & eo modo, quo potuit & debuit in tali casu fieri.

42 *Si dominus comparuerit.*

Secundò, Si eam tibi tamquam pauperi assignasti, teneris domino cognito, modo adhuc existit in se vel in pretio, idque quamvis sine tua culpa illam habueris. Ratio est; quia teneris ratione rei: nec es in tanta necessitate, ut eam tibi pollis reservare.

Tertio, Si verò ipsa nec in se, nec in pretio extet, ad nihil teneris: praesertim si sine culpa illam acquisueras: quia qui bona fide rem alienam consumpsit, non tenetur, nisi quatenus factus est ditior.

Quartò, Si per culpam acquisueras, adhuc probabilius videtur te non teneri, domino comparente, si post debitam inquisitionem, animo restituendi factam, tibi tamquam pauperi applicasti, eamque sic consumpsisti, ita ut nec in se, nec in pretio apud te extet. Ratio est; quia neque ratione rei acceptae teneris; (ut quae neque in se, neque in pretio extet) nec ratione iniusta acceptio-nis; quia culpa absterfa est per voluntatem restituendi, & diligentiam praestitam ut domino restitueres, & per restitutionem, quam tibi tamquam pauperi fecisti.

44 *Quorumdam sententia.*

Aduerte tamen, quosdam Doctores tenere, Rem semel debito modo pauperi applicatam, (etiam si tibi ipse applicaueris) non debere domino postea comparenti restitui, etiam si in sua specie extet. In-finuat Petrus Navarra l. 4. c. 2. n. 57. & docet aperte Henríquez, de Indulgentiis c. 34. num. 8. Ratio esse potest Primò; Quia dum applicata est pauperi, censetur in utilitatem domini restituta, & dominus tenetur hanc restitutionem ratam habere. Secundò, Quia per hanc applicationem transfertur dominium. Sed facile ad has rationes responderi potest. Ad primam, Non tenetur dominus habere ratum, nisi donec rem suam inueniat. quia cum hac tacita conditione debet fieri applicatio, videlicet, ut si dominus compareat, ei restituatur. Ad secundam, Negatur transferri dominium, nisi postea possideatur tempore necessario ad usucapionem, ut rectè Couarruias: Iura enim hunc modum transferendi dominium ignorant. Si ta-

45

tamen

men in aliqua Prouincia esset aliqua constitutio, ordinans vt sic dominium transferatur; non esset damnanda: quia dispositio talium bonorum subest auctoritati Principum, nisi quatenus Pontifex eam sibi referuat.

46 Dixi in Secunda propositione, *Si is, qui hac bona habet, verè est pauper;* quia si solum est pauper pro loco vel tempore, tenebitur postea, iuxta communem sententiam, veris pauperibus ad restitutionem. nam ex ordinatione Ecclesiae & consuetudine piorum, veris pauperibus sunt distribuenda. Pro loco pauper est, qui alibi bona habet. Pro tempore, qui nouit artem vel industriam, qua facile sibi necessaria ad statum comparare potest, vel aliunde ea proximè expectat.

47 *Per quem facienda distributio.* Aduertendū autem est, expedire, vt quis in hac distributione (& praesertim quando sibi rem alienam referuat) vratur consilio Episcopi, vel Parochi, vel prudentis confessorij; quia facile amor proprius in hoc negotio decipit, absolute tamen non est necessarium; nam sufficit, vt prudenter fiat. vide Siluestrum v. Restitutio 8. q. 5. & Medinam qu. 3. causa 10. & Nauarr. nu. 92 qui notat, in quatuor casibus Episcopum se posse interponere.

DVBITATIO VII.

Cui facienda restitutio inuentorum, habentium dominium, sed incertum, & an inuentor possit ea sibi retinere.

48 *Inuenta posse retineri, non est improbabile.* Dominicus Sotus lib. 5. de Iustitia q. 3. art. 3. ad 2. putat, inuentorem, si post diligentem inquisitionem dominus inuentus non fuerit, posse haec sibi retinere; neque obstat vllum Ius positium Ecclesiasticum aut diuinum, quo haec necessario sint pauperibus eroganda.

Probatur Primò, Quia talia bona, hoc ipso, quo per sedulam inquisitionem tempusque ad id sufficiens, dominus non potest deprehendi, censentur adespota: ac proinde Iure naturae sunt occupantis, sicut thesauri, & alia, quae nullius sunt: nisi quod tacita quaedam obligatio illis annexa sit, vt si dominus compareat, restituatur.

Secundò, Quia super huiusmodi bonis numquam solet fieri compositio cum Pontifice, vt testatur Petrus Nauarra l. 4. c. 2. n. 71. quod signum est ea non esse necessario in pios vsus eroganda. Eandem sententiam sequitur Petrus Nauarra l. 4. cap. 2. num. 75. qui pro eadem citat Ledesimam, Mercatum, & Barthol. Medinam. Haec sententia est probabilis.

49 *Esse conferenda in pios vsus, est communior sententia DD.* Contraria tamen est ferè communis DD. nempe haec pauperibus vel aliis pijs operibus esse impendenda; eamque tenet D. Thomas q. 62. art. 5. ad 3. & passim Theologi in 4. d. 15. Silu. v. Inuentum, nu. 2. vbi dicit, *Omnes Canonistas ita sentire.* Nauarrus c. 17. n. 170. Couarr. ad reg. Peccatum, 3. p. §. 1. n. 1. & seqq. qui etiam non probat consuetudinem illam applicandi haec Magnatibus. Hanc sententiam ordinariè in praxi iudico sequendam. Primò, Quia est ferè communis. Secundò, Quia magis fauet pietati. Tertiò, Quia passim apud pios est consuetudo, vt pijs operibus haec impendantur: quae consuetudo videri potest habere vim legis; orta enim est ex praxi communis sententiae, quae vsque ad Sotum viguit. vnde magnum seru-

pulum plerique, si haec sibi retinuerint, concipiunt. Quarto, Quia est magis consentanea Iuri communi. Nam Authent. Omnes peregrini. C. Communia, de success. statuitur, *Si peregrinus intestatus decesserit, ad hospitem nihil perueniet, sed bona ipsius per manus Episcopi loci, si fieri potest, heredibus tradantur, vel in causas pias erogentur, &c.* quae constitutio magis pia est, quam quae huiusmodi fisco applicat. Quintò, Quia haec videtur esse domini voluntas, vt sic ei res sua aliquo modo proficit; & quisque de rebus suis perditis, ita fieri cuperet.

Aduertendum est, nullo modo tolerabilem esse consuetudinem, quae in quibusdam locis dicitur esse, vt bona naufragorum in litus eiecta, habeantur tamquam adespota; & occupentur à Gubernatore loci. (de quo vide Couarruuiam supra) sunt enim excommunicati per Bullam Coenae Domini: & merito, quia est afflictionem addere afflictis; & maximo damno affectis, modicum, quod benigna fors ad solatium extremae miseriae indulserit, eripere.

DVBITATIO VIII.

Utrum acceptum ob turpem causam sit necessario restituendum, & cui.

51 Prima sententia est, Pro nullo opere, quod per se turpe seu peccatum sit, (vt est fornicatio, adulterium, homicidium) posse aliquid accipi; & si quid sit acceptum, id esse necessario restituendum; nisi videatur gratis donatum. Ita Ioannes Medina C. de restit. q. 20. & 28. Idem aliquando sentit Nauarrus c. 17. n. 38. & seqq. Fundamentum est, quia peccatum est nullius pretij, utpote nihil, teste Augustino; ac proinde profus inuendibile.

Secunda sententia est, Pretium acceptum pro opere turpi, quod non sit contra iustitiam, non esse restituendum: secus verò si sit contra iustitiam. Ita Sotus lib. 4. q. 7. a. 1. ad secundum. Fundamentum ipsius est, quia acceptum pro opere debito ex iustitia, necessario est restituendum: ergo etiam quod acceptum fuerit pro opere iniusto.

Tertia est, Acceptum pro omni opere prauo, quod legibus punitur, esse restituendum; secus verò de accepto pro opere, quod leges non puniunt. Ita ferè omnes vtriusque Iuris DD. quos refert Couarruuias ad regulam Peccatum, p. 2. §. 2. Probat, L. Generaliter 26. de verb. obligat. *Generaliter nouimus, turpes stipulationes nullius esse momenti. velut si quis homicidium vel sacrilegium se facturum promittat, sed & officio Praetoris contumitur, ex huiusmodi obligationibus actione denegari.* Et L. Pacta 6. C. de pactis. *Pacta, quae contra leges constitutionesque, vel contra bonos mores sunt, nullam vim habere, indubitati Iuris est.* Si nullam vim habent, nulliusque sunt momenti; ergo id, quod ex vitalis pacti accipitur, non efficitur accipientis, ac proinde est restituendum. Pro resolutione

Dico Primò, Si solum Ius naturae spectetur, acceptum ob turpem causam, seu propter opus, quod est peccatum, opere impleto non necessario est restituendum, siue illud opus sit contra iustitiam, siue non. colligitur ex D. Thoma q. 32. art. 7. in corp. & q. 62. art. 5. ad 2. vbi docet, *posse retineri id, quod propter opus malum est acceptum.* Nec distinguit, si ne opus illud contra iustitiam, an non.